

بررسی نقش میانجی راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و رشد پس از سانحه در بازماندگان متوفی کووید-۱۹

فهیمه رهنورد^۱، نوشیروان خضری مقدم^{۲*}، آناهیتا تاشک^۳

^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

^۲ دانشیار، گروه روانشناسی سلامت، دانشکده روانشناسی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

^۳ استادیار، گروه روانشناسی سلامت، دانشکده روانشناسی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

چکیده

ویروس کرونا و بیماری مربوط به آن به‌طور چشمگیری بر سلامت روان و رفتار افراد تأثیر گذاشت. هدف پژوهش بررسی نقش میانجی راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و رشد پس از سانحه در بازماندگان متوفی کووید-۱۹ بود. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی و بر اساس مدل یابی معادلات ساختاری برازش بود. تعداد ۳۳۰ نفر از بازماندگان متوفی کرونا استان یزد در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ به صورت دسترس انتخاب شدند. شرکت کنندگان ابتدا پرسشنامه سبک‌های دل‌بستگی کولینز ورید (۱۹۹۰) پرسشنامه تنظیم هیجان گارنفسکی و کرایچ (۲۰۰۶) و رشد پس از سانحه دسچی و کالون (۱۹۹۶) را تکمیل کردند. اطلاعات به دست آمده از طریق آنالیز همبستگی پیرسون و روش تحلیل مسیر و با استفاده از نرم افزار SPSS و Smart PLS تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد سبک‌های دل‌بستگی با واسطه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان بر رشد پس از سانحه اثر داشت. متغیرهای سبک دل‌بستگی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان ۱۹ درصد از واریانس رشد پس از سانحه را تبیین کردند. بعلاوه راهبرد تنظیم شناختی مثبت از طریق دل‌بستگی ایمن و اجتنابی پیش بینی شد و این دو متغیر ۲۵ درصد از واریانس آن را تبیین کردند. راهبردهای تنظیم شناختی منفی نیز از طریق سبک دل‌بستگی ایمن و اضطرابی ۱۲ درصد پیش بینی شد. بر اساس یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای سبک دل‌بستگی اجتنابی و راهبردهای تنظیم هیجان سازش یافته به‌طور مستقیم پیش‌بینی کننده معنادار رشد پس از آسیب بوده و می‌توانند زمینه ساز این نوع از رشد باشند؛ همچنین متغیر سبک دل‌بستگی دوسوگرا/ اضطرابی به‌طور مستقیم پیش‌بینی کننده منفی رشد پس از آسیب شناخته شد و می‌تواند از بروز این نوع از رشد جلوگیری کند.

واژه‌های کلیدی: تنظیم هیجان، سبک دل‌بستگی، رشد پس از سانحه، کرونا

۱- مقدمه

در دسامبر سال ۲۰۱۹ یک بیماری همه گیر و جهان شمولی در ووهان^۱ چین پدید آمد که این بیماری توجه جهانیان را جلب نموده و نام عفونت ویروسی کرونا^۲ را به خود گرفت (تامپسون، ۲۰۲۰). گسترش این بیماری در سطح جهانی آن چنان پر سرعت بود که به عنوان بزرگ‌ترین تهدید سلامت عمومی افراد در سال ۲۰۲۰ شناخته شد (ایکسونگ و همکاران، ۲۰۲۱). تعداد زیادی از مطالعات این نتیجه را تأیید می‌کنند که کرونا ویروس و بیماری مربوط به آن به‌طور چشمگیری بر سلامت روان و رفتار افراد تأثیر گذاشته است (لیو و همکاران، ۲۰۲۰).^۳ از دست دادن عزیزان، سلامتی، از دست دادن شغل و یا خسارت‌های مادی، احساس اندوه جمعی را در جامعه حاکم می‌کند (ونگ و همکاران، ۲۰۲۰). برخی از مطالعات سوگ ابراز نشده را از پیامدهای منفی شیوع ویروس کوید-۱۹ می‌دانند که ممکن است برای افرادی که عزیزانشان را به علت این بیماری از دست داده‌اند، رخ دهد (هاروپ و همکاران، ۲۰۲۰). نبود مراسم سوگواری، ندید جسم متوفی در آخرین لحظات و خداحافظی نکردن با عزیز از دست رفته و تصور رنج و دردی که ممکن است متوفی تحمل کرده باشد، خاطرات دردآوری هستند که با بازماندگان باقی خواهند ماند (مایلند و همکاران، ۲۰۲۰). مرگ ناشی از ویروس کوید-۱۹، حل فرآیند سوگ را دشوار نموده و زمینه را برای سوگ ابراز نشده تقویت می‌نماید که اثرات مخربی را در طولانی مدت برای بازماندگان بر جای می‌گذارد (نیمیر و لیبی، ۲۰۲۰). افرادی که به اندازه کافی برای عزیزانشان سوگواری نمی‌کنند، با اختلال سوگ ابراز نشده دست و پنجه نرم خواهند کرد (اریبکر و همکاران، ۲۰۲۲). افسردگی، اضطراب و استرس پس از سانحه، عوارض شایع در بازماندگان بود (تالوی و همکاران، ۲۰۲۰). به علاوه این بیماری سبب بروز تعدادی از بیماری‌های روانشناختی از جمله ترس، برجسب زنی، رفتارهای اجتنابی، تحریک‌پذیری، اختلال خواب در افراد می‌گردد. پژوهش‌ها نشان می‌دهد یکی از بیماری‌های روانشناختی که ممکن است در اثر کوید-۱۹ ایجاد گردد، اختلال استرس پس از سانحه^۴ (PTSD) می‌باشد (چن و همکاران، ۲۰۲۰). این اختلال تنها بخشی از واکنش افراد در برابر حوادث و سوانح ناگوار را توجیه می‌کند، در واقع پس از بالا یا و حوادث ناگوار، اکثر مردم انعطاف‌پذیر هستند و تسلیم آسیب روانی نمی‌شوند و برخی افراد نقاط قوت جدیدی پیدا می‌کنند (پفریام و نارس، ۲۰۲۰). رشد پس از سانحه یا تغییرات روانشناختی مثبت توسط افرادی در سراسر جهان گزارش شده است که با عواقب یک رویداد بسیار استرس‌زا و بالقوه آسیب‌زا دست و پنجه نرم می‌کنند (تاکوو و همکاران، ۲۰۲۱). در فرآیند رشد پس از سانحه افراد با استفاده از توانایی‌ها و امکانات خود اقدام به بازسازی ذهنی و روانی خود در راستای بازگشت به شرایط ایده آل می‌نمایند (تدسچی و کالهوون، ۱۹۹۶). بروز رشد پس از سانحه تنها محدود به اختلال استرس پس از سانحه نیست، بلکه بروز بیماری‌های جسمی، قربانی حوادث طبیعی شدن، از دست دادن عزیزان و حتی بروز سوختگی‌های شدید هم می‌تواند به دنبال خود رشد پس از سانحه را به همراه داشته باشد (اسکای و مگیار-ریوسل، ۲۰۰۹). یک بررسی سیستماتیک نشان داد که ۵۳٪ از افرادی که تروما را تحمل می‌کنند، رشد پس از سانحه را به دلیل مقابله با استرس‌ها ی زندگی تجربه کرده اند (وی و همکاران، ۲۰۱۹) و در نتیجه از رفاه روانی و حتی جسمی بیشتری برخوردار هستند (مینگ و همکاران، ۲۰۱۵). با این حال، مشخص نیست که چرایی افراد تا بزرگسالی رنج می‌برند، در حالی که برخی دیگر می‌توانند رشد کنند. یکی از عواملی که محققان درسازگاری مثبت افراد پس از یک رویداد آسیب‌زا مؤثر تشخیص داده اند، سیستم حمایتی آنهاست (والش و همکاران، ۲۰۱۰) و از دیگر عواملی که بر رشد افراد پس از یک رویداد آسیب‌زا تأثیر می‌گذارد، راهبردهای مقابله ای افراد است. (اسکیمدت و همکاران، ۲۰۱۲). ماتوس و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی تحت عنوان نقش ارتباط اجتماعی بر تجربه رشد و استرس پس از سانحه مرتبط با COVID-19 دریافتند که ارتباط اجتماعی برای چگونگی سازگاری و مقابله مردم با بحران جهانی COVID-19 کلیدی است و ممکن است رشد پس از سانحه را در زمینه تهدیدی که در طول همه‌گیری تجربه می‌شود، تسهیل کند. در مقابل، قطع ارتباط اجتماعی آسیب‌پذیری را برای ایجاد استرس پس از سانحه در این زمینه

¹ Wuhan² corona virus³ Luo, Jiang, Wang, & Guo⁴ Post-Traumatic Steress Disorder

تهدیدآمیز افزایش می‌دهد. از آنجا که سبک‌های دل‌بستگی^۵ بر مقابله افراد با رویداد آسیب‌زا تأثیر می‌گذارند، به نظر می‌رسد بررسی تأثیر سبک دل‌بستگی بر تجربه رشد پس از سانحه در میان بازماندگان ضروری است (کنتن-کریس و همکاران، ۲۰۱۵). سیستم‌های دل‌بستگی شکلی از حمایت اجتماعی هستند و بر سازگاری روانی و مقابله پس از آسیب تأثیر می‌گذارند (نیلسون و همکاران، ۲۰۱۹؛ میکالینسر و فلورین، ۲۰۰۳).^۶ پنگ هال (۱۹۹۵) نشان داد که دانستن این‌که شخصی وجود دارد که نگران شماست و شما را در ذهن خود دارد، می‌تواند به عنوان یک پایگاه ایمنی بخش عمل کند و در هر شرایطی و در هر سنی نقش مهم و اساسی دارد (برانت و همکاران، ۲۰۰۱). پژوهشی که تحت عنوان تأثیر سبک دل‌بستگی در رشد پس از سانحه توسط نیلسون و همکاران در سال ۲۰۱۹ در بازماندگان سواستفاده جنسی انجام شد. نتایج مطالعه نشان داد که سبک دل‌بستگی شرکت‌کنندگان به عنوان میانجی بین تروما و رشد پس از سانحه در بین بازماندگان سواستفاده جنسی عمل می‌کند؛ زیرا سبک دل‌بستگی از رابطه با مراقب اصلی پدید می‌آید و می‌تواند در طول بزرگسالی ثابت بماند و طبق بررسی پژوهش نشان داد که سبک دل‌بستگی بر رشد پس از سانحه تأثیر می‌گذارد. به‌طور خلاصه نتایج مطالعات نشان می‌دهد بازماندگان با سبک دل‌بستگی ایمن، رشد پس از سانحه بیشتری را در مقایسه با بازماندگان با سبک دل‌بستگی ناپایمن تجربه می‌کنند (نیلسون و همکاران، ۲۰۱۹). به‌طور خاص تحقیقات نشان داده است که سبک‌های دل‌بستگی افراد، راهبردهای مقابله‌ای مورد استفاده در مدیریت یک رویداد استرس‌زا را پیش بینی می‌کند (میکولونسر و فلورین، ۱۹۹۵). هنگام مواجهه با یک رویداد آسیب‌زا، باورهای افراد در مورد موضوعات اساسی چون جهان، دیگران و خود ممکن است تهدید شود در این صورت آن‌ها باید فرضیات جدیدی را برای تطبیق با تجربه آسیب‌زا تطبیق دهند (هانگ^۷ و همکاران، ۲۰۱۹). ساختارهای شناختی قابل توجهی که توسط رویدادهای آسیب‌زا برای تفکر هدفمند در مورد تروما باطل شده بودند، نقش مهمی در ساختن جهان بینی دارند (پرکزی^۸ و همکاران، ۲۰۲۱). استراژی‌های مقابله شناختی معمولاً مکانیسم‌هایی هستند که در معرض تأثیر و تغییر بالقوه هستند بنابراین درک ارتباط بین راهبردهای مقابله شناختی و رشد پس از سانحه می‌تواند اطلاعات مهمی در مورد مداخلات بالینی ارائه دهد (گرانفسکی و همکاران، ۲۰۰۸). به‌طور کلی مشخص شده است رشد پس از سانحه با مقابله سازگارتر (لینی و جوزف، ۲۰۰۴؛ پارک و هلگسون، ۲۰۰۶) و تداوم بالاتر پردازش شناختی مرتبط است (تدسکی و کالهن، ۲۰۰۴)؛ و به‌طور خاص راهبردهای مقابله شناختی ارزیابی مجدد مثبت و پذیرش و تمرکز مجدد مثبت با رشد پس از سانحه مرتبط است (گرانفسکی و همکاران، ۲۰۰۸). در پژوهشی که توسط نجفی، یزدانبخش و مومنی در سال ۱۳۹۸ با عنوان پیش بینی استرس آسیب‌زای ثانویه و رشد پس از سانحه جانشینی براساس تنظیم شناختی هیجان در پرستاران ارائه‌دهنده خدمات به زلزله زدگان کرمانشاه انجام شد نتایج نشان داد که مؤلفه‌های تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مبتنی بر برنامه ریزی، ارزیابی مجدد مثبت و کم‌اهمیت شماری به صورت مثبت و راهبرد ملامت خود به صورت منفی توان پیش بینی رشد پس از سانحه جانشینی را دارند. مدل رشد پس از سانحه پیشنهاد می‌کند که وقتی یک فرد باورهای اصلی خود را بازسازی می‌کند، سعی می‌کند احساسات خود را به گونه‌ای تنظیم کند که تفکر سازنده را تقویت کند و به آن‌ها اجازه دهد تا با میل و خاطرات و احساسات مرتبط با تروما درگیر شوند (تدسکی و کالهن، ۲۰۰۴) و از آنجایی که بازنگری واقعه شامل درگیری با محرک‌های منفی است به گونه‌ای که معنای آن را تغییر دهد، استراتژی ارزیابی مجدد^۹ به عنوان یکی از راهبردهای تنظیم شناختی هیجان، بالقوه می‌تواند رشد پس از سانحه بیشتر را ارتقا دهد (اوريجلا-داویلا^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۸) با توجه به این‌که امروزه با وجود منابع استرس زیاد به ویژه خانواده افراد متوفی کوید-۱۹، افراد دارای مشکلات روانشناختی روز به روز افزایش می‌یابد و از طرفی تاکنون مطالعه‌ای که نقش میانجی راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و رشد پس از سانحه را مورد بررسی قرار

⁵ Attachment styles

⁶ Nelson, Hagedorn, & Lambie

⁷ Huang

⁸ Prekazi

⁹ re-evaluation strategy

¹⁰ Orejuela-Dávila,

دهد، انجام نشده است، در این پژوهش برآنیم به این سوال پاسخ بدهیم که آیا راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و رشد پس از سانحه در بازماندگان متوفی کوید-۱۹^{۱۱} نقش میانجی ایفا می‌کنند؟

۲- روش تحقیق

۲-۱- جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه بازماندگان متوفی کرونا در شهر یزد بود. تعداد ۳۳۰ نفر از بازماندگان متوفی کرونا استان یزد در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ به صورت دسترس انتخاب شدند. به دلیل پایداری و بهبودی نسبی شرایط بیماری کووید-۱۹، توزیع پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها به صورت دستی و توسط پژوهشگر و با مراجعه به منازل شرکت‌کنندگان از تاریخ ۱۲ خرداد ۱۴۰۱ به مدت ۲۷ روز صورت پذیرفت. بعد از کسب موافقت و رضایت از شرکت‌کنندگان، ارائه توضیح مختصر درباره هدف پژوهش به آنها توضیح داده شد که نتایج این آزمودنی‌ها کاملاً محرمانه باقی می‌ماند و صرفاً در جهت اهداف پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد. مدت زمان پاسخگویی شرکت‌کنندگان به‌طور تقریبی ۳۰ دقیقه برآورد شد. نتایج آماری در دو سطح یافته‌هایی توصیفی و استنباطی آمده است. در سطح توصیفی به توصیف متغیرهای جمعیت شناختی و اصلی با استفاده از فراوانی و درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار پرداخته شد و در سطح استنباطی، روایی و پایایی پرسشنامه با تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد، روابط بین متغیرها با آزمون همبستگی پیرسون و مدل پژوهش با استفاده از تکنیک مدل-سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مجزورات جزئی (PLS) ارزیابی شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۷ و Smart PLS نسخه ۳ انجام شد. حداکثر سطح خطای آلفای برای آزمون فرضیه‌ها، مقدار ۰/۰۵ در نظر گرفته شد ($p < 0.05$).

۲-۲- ابزار

ابزارهای پژوهش به شرح زیر بود:

پرسشنامه سبک‌های دل‌بستگی کولینز و ورید (۱۹۹۰)

این مقیاس شامل خودارزیابی از مهارت‌های ایجاد روابط و خودتوصیفی شیوه شکل‌دهی روابط دل‌بستگی نسبت به چهره‌های دل‌بستگی نزدیک است و سه سبک دل‌بستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا را می‌سنجد و مشتمل بر ۱۸ داده می‌باشد که از طریق علامت‌گذاری روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای (از نوع لیکرت، به هیچ وجه با خصوصیات من تطبیق ندارد، تا کاملاً با خصوصیات من تطابق دارد، تشکیل می‌گردد) سنجیده می‌شود (معصومی فر، خواجهوند خوشلی، ۱۳۹۹). لازم به ذکر است که برای هر زیر مقیاسی نمره جداگانه در نظر گرفته می‌شود و نمره کلی وجود ندارد.

پرسشنامه رشد پس از سانحه تدسچی و کالون (۱۹۹۶)

رشد پس از سانحه را، تغییر روانشناختی مثبت تجربه شده در نتیجه مواجهه با موقعیت‌های آسیب‌زا تعریف کرده‌اند که شامل: افزایش قنردانی از زندگی، تنظیم اولویت‌های جدید در زندگی، احساس قوی‌تر شدن، بهبود و افزایش روابط بین فردی و تغییرات معنوی مثبت می‌باشد. پرسشنامه رشد و تحول پس از سانحه یک پرسشنامه برای ارزیابی پیامدهای روانشناختی مثبت توسط افرادی که رویدادی آسیب‌زا را در زندگی خود تجربه کرده‌اند، می‌باشد. این پرسشنامه توسط تدسچی معرفی شد که شامل ۲۱ سوال و ۵ مولفه شیوه‌های جدید، در ارتباط با دیگران، قدرت شخصی، ارزش زندگی و تغییر معنویت است (معصومی فر، خواجهوند خوشلی، ۱۳۹۹). برای نمره‌گذاری مقیاس رشد پس از سانحه از طی لیکرت ۶ درجه‌ای استفاده می‌شود. دامنه نمرات از صفر تا ۱۰۵ بوده و هرچه نمره بالاتر باشد نمایانگر رشد بیشتر فرد است.

¹¹ immediate family of covid-19 victims

پرسشنامه تنظیم شناختی هیجان نسخه کوتاه (گارفنسکی و کرایچ، ۲۰۰۶).

این پرسشنامه ۱۸ سوال دارد که شامل ۹ راهبرد؛ ملامت خویش، پذیرش، نشخوارگری، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه ریزی، ارزیابی مجدد مثبت، دیدگاه پذیری، فاجعه سازی و ملامت دیگران می باشد. سوالات بر روی یک مقیاس ۵ درجه ای لیکرت، از تقریباً هرگز تا تقریباً همیشه پاسخ داده می شود. ضریب الفای کرونباخ برای خرده مقیاس ها از ۰/۷۳ تا ۰/۸۰ و ضریب پایایی باز آزمایی برای خرده مقیاس ها از ۰/۴۱ تا ۰/۵۹ می باشد. حسنی (۱۳۸۹) نسخه فارسی پرسشنامه تنظیم شناختی هیجان در فرهنگ ایرانی را مورد هنجاریابی قرار داد. در این پژوهش اعتبار مقیاس بر اساس روش های همسانی درونی با دامنه آلفای کرونباخ ۰/۷۶ تا ۰/۹۲ و باز آزمایی با دامنه همبستگی ۰/۵۱ تا ۰/۷۱ و روایی این پرسشنامه از طریق تحلیل مولفه اصلی با استفاده از چرخش واریماکس، همبستگی بین خرده مقیاس ها با دامنه همبستگی ۰/۳۲ تا ۰/۶۷ و روایی مطلوب گزارش شده است. همچنین یوسفی (۱۳۸۵) ضریب الفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۸۲ گزارش کرده است (قاسم پور و همکاران، ۱۳۹۱).

۳- یافته‌های تحقیق

شرکت کنندگان شامل ۳۳۰ بازمانده متوفی کرونا در شهر یزد بود. جدول ۱ زیر اطلاعات جمعیت شناختی شرکت کنندگان را نشان می دهد.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی

متغیر	سطح	تعداد
جنس	مرد	۱۲۲
	زن	۲۰۸
سن	۱۵-۳۰	۸۶
	۳۱-۴۶	۱۵۳
	۴۷-۶۲	۷۳
	۶۲ به بالا	۱۸
شغل	کارمند	۱۹۸
	خانه دار	۹۸
	دانشجو	۳۴

تعداد کل: ۳۳۰ نفر

جدول ۲. آمار توصیفی و ماتریس همبستگی

ردیف	متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	1	2	3	4	5
1	رشد پس از سانحه	2/41	1/09	-0/30	-0.25					
2	راهبرد مثبت	2/77	0/60	-0/81	1/10	.69**				
3	راهبرد منفی	3/32	0/61	-0/25	0/38	-.45**	-.27**			
4	سبک دل بستگی ایمن	2/44	0/61	0/08	-0/39	.27**	.26**	-.30**		

ردیف	متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	1	2	3	4	5
5	سبک دل‌بستگی اجتنابی	3/12	0/61	0/09	-0/21	-.39**	-.29**	.34**	-.33**	
6	سبک دل‌بستگی دوسوگرا	3/19	0/74	-0/20	-0/54	-.30**	-.25**	.47**	-.38**	.52**

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

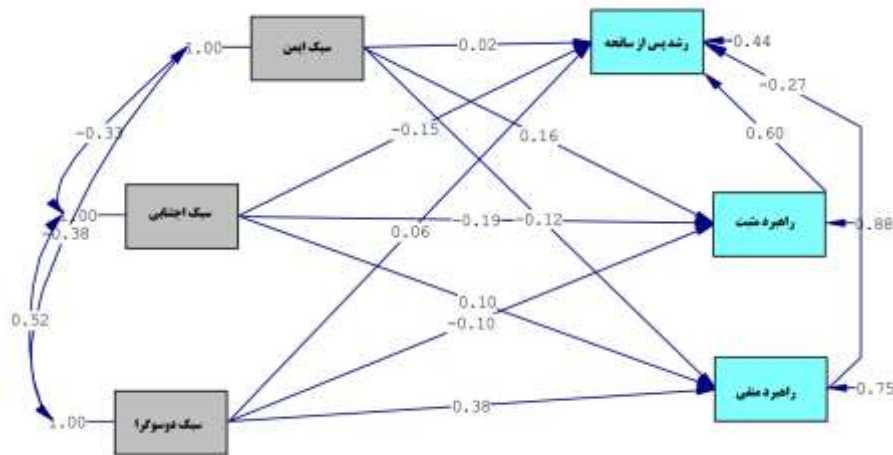
مدل مفهومی پژوهش به روش تحلیل مسیر از مومن شد. ابتدا مفروضه‌ها بررسی گردید. نرمال بودن توزیع داده‌ها از طریق شاخص کجی و کشیدگی بررسی شد. قدر مطلق این دو شاخص در تمامی مولفه‌ها کمتر از $1/96$ بود در نتیجه موید این مطلب است که توزیع داده‌ها نرمال است (جدول ۲). بعلاوه بررسی نمودارهای ساقه و برگ، $Q-Q$ و جعبه‌ای نیز نرمال بودن را تایید کردند. مفروضه بعدی که بررسی شد همبستگی بین متغیرهای درون مدل بود. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین راهبردهای مثبت ($F=0/69$, $sig=0/01$) و منفی ($F=0/49$, $sig=0/01$) تنظیم شناختی هیجان با رشد پس از سانحه رابطه معناداری وجود دارد. همچنین همبستگی بین دل‌بستگی ایمن ($F=0/27$, $sig=0/01$)، اجتنابی ($sig=0/01$)، $F=0/39$ و دوسوگرا ($F=0/30$, $sig=0/01$) با رشد پس از سانحه معنادار بود. بعلاوه همبستگی بین دل‌بستگی ایمن و نایمن با راهبردهای تنظیم شناختی هیجان مثبت و منفی معنادار بود. بررسی شدت همبستگی بین متغیرهای پیش بین (سبک‌های دل‌بستگی) نشان می‌دهد که هم خطی بین متغیرها وجود ندارد؛ بنابراین این مفروضه نیز تایید می‌شود (جدول ۲).

جدول ۳. اثرات مستقیم و غیر مستقیم در تحلیل مسیر

Y	X	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	R ²
رشد پس از سانحه				0/19
	راهبرد مثبت	**0/28	-	
	راهبرد منفی	**0/59-	-	
	سبک دل‌بستگی ایمن	0/02	0/13*	
	سبک دل‌بستگی اجتنابی	*0/15-	-0/14*	
	سبک دل‌بستگی دوسوگرا	06/0	-0/16*	
راهبرد مثبت				0/25
	سبک دل‌بستگی ایمن	**0/16	-	
	سبک دل‌بستگی اجتنابی	**0/19-	-	
	سبک دل‌بستگی دوسوگرا	0/10-	-	
راهبرد منفی				0/12
	سبک دل‌بستگی ایمن		-0/12*	
	سبک دل‌بستگی اجتنابی		0/10	
	سبک دل‌بستگی دوسوگرا		0/38**	

** . Correlation is significant at the 0.01 level, * . Correlation is significant at the 0.05 level

مفروضه شناسایی مدل، مفروضه بعدی تحلیل مسیر بود که از طریق درجه آزادی بررسی شد. درجه آزادی مدل برابر با ۱ بود؛ بنابراین این مفروضه نیز تایید شد. در ادامه مدل مفهومی آزمون شد. نتایج شاخص های برازش (جدول ۳) نشان داد که مدل با داده ها برازش دارد. بعلاوه بررسی اثر غیر مستقیم سبک دل‌بستگی ایمن ($\beta=0/13, sig=0/05$)، اجتنابی ($\beta=-0/14, sig=0/05$) و دوسوگرا ($\beta=-0/16, sig=0/05$) نشان داد که این سبک ها با واسطه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان بر رشد پس از سانحه اثر دارد. شدت اثر مستقیم راهبرد تنظیم شناختی منفی بالاتر از مثبت بود. بدین معنی که سبک‌های دل‌بستگی بیشتر از واسطه این راهبرد بر رشد پس از سانحه تأثیر دارند. به عبارتی اگر راهبردهای تنظیم شناختی منفی کاهش بیشتری پیدا کنند، رشد پس از سانحه بیشتر می شود. متغیرهای سبک دل‌بستگی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان ۱۹ درصد از واریانس رشد پس از سانحه را تبیین کردند. بعلاوه راهبرد تنظیم شناختی مثبت از طریق دل‌بستگی ایمن و اجتنابی پیش بینی شد و این دو متغیر ۲۵ درصد از واریانس آن را تبیین کردند. راهبردهای تنظیم شناختی منفی نیز از طریق سبک دل‌بستگی ایمن و اضطرابی ۱۲ درصد پیش بینی شد (جدول ۳). روابط بین متغیرهای درون مدل از طریق شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱. نقش واسطه ای راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در بین سبک‌های دل‌بستگی و رشد پس از سانحه

۴- بحث و نتیجه‌گیری

هدف مطالعه بررسی نقش میانجی راهبردهای شناختی تنظیم هیجان در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و رشد پس از سانحه در بازماندگان متوفی کوید-۱۹ بود. یافته ها نشان داد سبک‌های دل‌بستگی با واسطه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان بر رشد پس از سانحه اثر دارد. نتایج این مطالعه با پژوهش های یافته های این مطالعه با مطالعات فراهینی و منصور (۱۳۹۷)، کیانی و همکاران (۱۳۹۹) و ژن و یو (۲۰۱۷) همسو بود. در تبیین یافته ها در مورد راهبردهای تنظیم هیجان سازش یافته با رشد پس از آسیب می توان گفت راهبردهای تنظیم شناختی هیجان که شامل پذیرش، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه ریزی، ارزیابی مجدد مثبت است، هیجان های مثبت را در دانشجو افزایش می دهد و این امر باعث می شود او تفسیر مثبتی از موقعیت پیش آمده داشته باشد. تفکرات مثبت، خوشبینی و امید به بهبود وضعیت را در فرد به وجود می آورد که این تفکرات مثبت از ویژگی های رشد پس از آسیب محسوب می شود (کیانی و همکاران، ۱۳۹۸). در کل، این تنظیم های شناختی هیجان موجب بالا رفتن رشد پس از آسیب در بازماندگان کرونا می شود. در مورد پیشبینی رشد پس از آسیب بر اساس سبک دل‌بستگی اجتنابی و اضطرابی می توان گفت این یافته با یافته های قبلی غیرهمسو بوده است. در اکثر مطالعات پیشبینی رشد پس از آسیب بر اساس سبک‌های دل‌بستگی نشان می داد که دل‌بستگی ایمن می تواند پیشبین مثبت و معنی

داری برای رشد پس از آسیب باشد که در مطالعه حاضر رابطه ای بین این دو وجود نداشت. در این مورد می توان چنین تبیین کرد که معمولا در پژوهش های دیگر منظور از آسیب یک بیماری یا یک سانحه اتفاقی و غیرقابل پیشبینی بوده است به همین با بحران کرونا افراد با سبک دل بستگی اجتنابی به احتمال زیاد دچار مشکلاتی خواهند شد و دور از انتظار نیست که در این مطالعات رشد پس از آسیب با سبک دل بستگی اجتنابی رابطه منفی داشته باشد. کرونا پدیده ای بود که هم باعث قطع روابط با دیگران و نیز ایجاد حس فقدان در افراد کرد. به همین دلیل افرادی که دل بستگی اجتنابی داشته اند به طور معنی داری بیشتر از افراد دیگر در نمره رشد پس از آسیب نمره بالاتری گرفته اند. به بیان دیگر کرونا که بعد منفی دل تنگی و قطع روابط را دارد برای افرادی که خود سعی در اجتناب از افراد رادارند بهم راتب ساده تر می گذرد.

این مطالعه محدودیت هایی داشت از جمله اینکه به دلیل شیوع ویروس کرونا امکان اجرای روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی و غیره وجود نداشت، به همین دلیل از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شده است، لذا در تعمیم نتایج باید محتاطانه عمل کرد. همچنین این پژوهش در شهر یزد انجام شده است و نتایج آن قابل تعمیم به سایر شهرها نیست، لذا پیشنهاد می شود در تحقیقات بعدی، مطالعه ای مشابه در سایر شهرها نیز انجام شود. همینطور پیشنهاد می شود با توجه به نتایج مطالعه برای افزایش رشد پس از آسیب در بازماندگان کرونا، آموزش های لازم در ارتباط با راهبردهای تنظیم شناختی هیجان سازش یافته تدوین و اجرا شود.

تقدیر و تشکر

تیم پژوهش بر خود لازم می داند از کلیه افراد که با شرکت در این مطالعه موجبات غنای این مجموعه علمی را فراهم کردند تشکر و قدردانی می کند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می دارند که در این مطالعه، هیچگونه تضادمنافع و منابعی وجود ندارد.

منابع

- Askay, S. W., & Magyar-Russell, G. (2009). Post-traumatic growth and spirituality in burn recovery. *International review of psychiatry*, 21(6), 570-579.
- Berant, E., Mikulincer, M., & Florian, V. (2001). Attachment style and mental health: A 1-year follow-up study of mothers of infants with congenital heart disease. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(8), 956-968.
- Chen, N., Zhou, M., Dong, X., Qu, J., Gong, F., Han, Y., ... & Zhang, L. (2020). Epidemiological and clinical characteristics of 99 cases of 2019 novel coronavirus pneumonia in Wuhan, China: a descriptive study. *The lancet*, 395(10223), 507-513.
- Erbıçer, E. S., Metin, A., & Doğan, T. (2022). Grief and mourning in Covid-19 pandemic and delayed business as a new concept. *Culture & Psychology*, 1354067X221118921.
- Luo, M., Guo, L., Yu, M., Jiang, W., & Wang, H. (2020). The psychological and mental impact of coronavirus disease 2019 (COVID-19) on medical staff and general public—A systematic review and meta-analysis. *Psychiatry research*, 291, 113190.
- Harrop, E., Mann, M., Semedo, L., Chao, D., Selman, L. E., & Byrne, A. (2020). What elements of a systems' approach to bereavement are most effective in times of mass bereavement? A narrative systematic review with lessons for COVID-19. *Palliative medicine*, 34(9), 1165-
- Huang, Q., Zhang, Q., An, Y., & Xu, W. (2019). *The relationship between dispositional mindfulness and PTSD/PTG among firefighters: The mediating role of emotion regulation*. *Personality and Individual Differences*, 151, 109492.

- Mayland, C. R., Harding, A. J., Preston, N., & Payne, S. (2020). Supporting adults bereaved through COVID-19: a rapid review of the impact of previous pandemics on grief and bereavement. *Journal of pain and symptom management*, 60(2), e33-e39
- Manning, S. F., de Terte, I., & Stephens, C. (2015). Vicarious posttraumatic growth: A systematic literature review. *International Journal of Wellbeing*, 5(2).
- Mikulincer, M., & Florian, V. (2003). Attachment style and affect regulation: Implications for coping with stress and mental health. *Blackwell handbook of social psychology: Interpersonal processes*, 535-557.
- Matos M, McEwan K, Kanovský M, Halamová J, Steindl SR, Ferreira N, Linharelhos M, Rijo D, Asano K, Vilas SP, Márquez MG, Gregório S, Brito-Pons G, Lucena-Santos P, Oliveira MDS, Souza EL, Llobenes L, Gumiy N, Costa MI, Habib N, Hakem R, Khrad H, Alzahrani A, Cheli S, Petrocchi N, Tholouli E, Issari P, Simos G, Lunding-Gregersen V, Elkliat A, Kolts R, Kelly AC, Bortolon C, Delamillieure P, Paucsik M, Wahl JE, Zieba M, Zatorski M, Komendziński T, Zhang S, Basran J, Kagialis A, Kirby J, Gilbert P. The role of social connection on the experience of COVID-19 related post-traumatic growth and stress. *PLoS One*. 2021 Dec
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1995). *Appraisal of and coping with a real-life stressful situation: The contribution of attachment styles*. *Personality and social psychology bulletin*,
- Nelson, K. M., Hagedorn, W. B., & Lambie, G. W. (2019). Influence of attachment style on sexual abuse survivors' posttraumatic growth. *Journal of Counseling & Development*, 97(3), 227-23.
- Neimeyer, R. A., & Lee, S. A. (2022). Circumstances of the death and associated risk factors for severity and impairment of COVID-19 grief. *Death studies*, 46(1), 34-42.
- Orejuela-Dávila, A. I., Levens, S. M., Sagui-Henson, S. J., Tedeschi, R. G., & Sheppes, G. (2019). *The relation between emotion regulation choice and posttraumatic growth*. *Cognition and Emotion*.
- Pfefferbaum, B., & North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. *New England Journal of Medicine*, 383(6), 510-512.
- Prekazi, L., Hajrullahu, V., Bahtiri, S., Kryeziu, B., Hyseni, B., Taganoviq, B., & Gallopeni, F. (2021). The impact of coping skills in post-traumatic growth of healthcare providers: when mental health is deteriorating due to COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology*, 12.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (1996). The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of traumatic stress*, 9(3), 455-471.
- Talevi, D., Socci, V., Carai, M., Carnaghi, G., Faleri, S., Trebbi, E., ... & Pacitti, F. (2020). Mental health outcomes of the CoViD-19 pandemic. *Rivista di psichiatria*, 55(3), 137-144.
- Taku, K., Tedeschi, R. G., Shakespeare-Finch, J., Krosch, D., David, G., Kehl, D., ... & Calhoun, L. G. (2021). *Posttraumatic growth (PTG) and posttraumatic depreciation (PTD) across ten countries: Global validation of the PTG-PTD theoretical model*. *Personality and Individual Differences*, 169, 110222.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). " Posttraumatic growth: conceptual foundations and empirical evidence". *Psychological inquiry*, 15(1), 1-18
- Thompson, R. (2020). Pandemic potential of 2019-nCoV. *The Lancet Infectious Diseases*, 20(3), 280.
- Wu, X., Kaminga, A. C., Dai, W., Deng, J., Wang, Z., Pan, X., & Liu, A. (2019). The prevalence of moderate-to-high posttraumatic growth: A systematic review and meta-analysis. *Journal of affective disorders*, 243, 408-415.
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., McIntyre, R. S., ... & Ho, C. (2020). A longitudinal study on the mental health of general population during the COVID-19 epidemic in China. *Brain, behavior, and immunity*, 87, 40-48.
- Walsh, K., Fortier, M. A., & DiLillo, D. (2010). Adult coping with childhood sexual abuse: A theoretical and empirical review. *Aggression and violent behavior*, 15(1), 1-13.
- Xiong, Q., Xu, M., Li, J., Liu, Y., Zhang, J., Xu, Y., & Dong, W. (2021). Clinical sequelae of COVID-19 survivors in Wuhan, China: a single-centre longitudinal study. *Clinical Microbiology and Infection*, 27(1), 89-95.

Mediating Role of Cognitive Emotion Regulation Strategies in the Relationship between Attachment Styles and Post-Traumatic Growth in Survivors of the Deceased COVID-19

Fahimeh Rahnavard¹, Noshirvan khezri Moghadam *², Anahita Tashk³

¹Masters of Clinical Psychology, Faculty of Psychology, Shahid Bahonar University of kerman, Kerman, Iran

²Associate professor, Departman of Health Psychology, Faculty of Psychology, Shahid Bahonar University of kerman, Kerman, Iran
(Corresponding Author)

³Associate professor, Departman of Health Psychology, Faculty of Psychology, Shahid Bahonar University of kerman, Kerman, Iran

---

Abstract

Corona virus and its related diseases significantly affected people's mental health and behavior. The aim of the study was to investigate the mediating role of cognitive emotion regulation strategies in the relationship between attachment styles and post-traumatic growth in the survivors of the deceased covid-19. The research method was descriptive and of the correlation type and based on structural equation modeling. The number of 200 survivors of the corona virus in Yazd province in 1400-1401 were selected as available. First, the participants completed the attachment styles questionnaire of Collins Veerd (1990), the emotion regulation questionnaire of Garnevsky and Kraij (2006) and the post-traumatic growth of Deschi and Kallon (1996). The obtained information was analyzed through Pearson correlation analysis and path analysis method using SPSS and Lisrel software. The results showed that attachment styles have an effect on post-traumatic growth through cognitive emotion regulation strategies. Attachment styles had an effect on post-traumatic growth through cognitive emotion regulation strategies. Attachment style variables and cognitive emotion regulation strategies explained 19% of the variance of post-traumatic growth. In addition, positive cognitive regulation strategy was predicted through secure and avoidant attachment and these two variables explained 25% of its variance. Negative cognitive regulation strategies were also predicted through secure and anxious attachment style by 12%. Based on the findings, it can be concluded that the variables of avoidant attachment style and adaptive emotion regulation strategies are directly significant predictors of post-traumatic growth and can be the basis of this type of growth; Also, the ambivalent/anxious attachment style variable was found to be a direct negative predictor of post-traumatic growth and can prevent this type of growth from occurring.

Keywords: Emotion Regulation, Attachment Styles, Post-Traumatic Growth, COVID
